

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Verbeelding bij Shakespeare

1 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de oplossing van de paradox van de fictionele emoties volgens Van Hove aan de hand van tekst 1: we weten dat theater fictie voorspiegelt, toch ervaren we emoties als we volgens Van Hove te zien krijgen wie we eigenlijk zijn, wat de aanname tegensprekt dat we geen emoties ervaren bij zaken die niet echt zijn 1
- een uitleg dat Van Hove het eens kan zijn met Lamarque: volgens Van Hove dwingt Shakespeare ons te kijken naar onze echte emoties, wat aansluit bij Lamarques opvatting dat we echte emoties ervaren bij fictie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De paradox van de fictionele emoties houdt in dat we a) weten dat wat in het theater gebeurt niet echt is maar fictie, b) emoties ervaren in het theater als we achter de spiegel kijken naar wie we eigenlijk zijn, maar c) geen emoties ervaren bij zaken waarvan we weten dat ze niet echt zijn, zoals een theaterstuk. Als je ervan uitgaat dat we alleen maar emoties kunnen ervaren op grond van wat zich werkelijk voordoet, dan spreken a) en b) elkaar tegen. Volgens Van Hove dwingt Shakespeare ons achter de spiegel te kijken naar wie we eigenlijk zijn. Hij laat de diepere lagen zien die we graag voor onszelf verborgen houden. Kijken naar wie we eigenlijk zijn, betekent ook dat de emoties worden geraakt die echt bij ons als toeschouwer horen. Bij een fictief werk zoals *Romeo en Julia* worden dus volgens Van Hove echte emoties ervaren 1
- Van Hove kan het met de oplossing van Lamarque eens zijn omdat zij beiden bewering c) verwerpen. We ervaren wel degelijk echte emoties bij zaken waarvan we weten dat ze niet echt zijn 1

2 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument dat de opvatting dat mensen zich in het echte leven afsluiten voor emoties niet met de filosofie van de stoïcijnen kan worden onderbouwd: zich afsluiten van emoties in het echte leven is geen beheersing maar automatische onderdrukking van emoties 1
- een uitleg van het argument met een toepassing van de tegenstelling tussen acute en verborgen emoties: dat er geen acute emoties worden geuit wil niet zeggen dat er geen verborgen emoties meer zijn 1
- een argument dat de opvatting dat mensen zich in het echte leven afsluiten voor emoties wel met de filosofie van Seneca kan worden onderbouwd: de emotie woede laat zich niet beheersen, daar moet men zich voor afsluiten 1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dat mensen zich volgens De Martelaere in het echte leven afsluiten en zo emoties op afstand houden, kan niet met de filosofie van de stoïcijnen worden onderbouwd. Volgens de stoïcijnen zouden we onze emoties met de rede moeten beheersen zodat we er zeggenschap over hebben en niet meer door worden aangedaan. Dat is iets anders dan wat De Martelaere bedoelt. Volgens haar sluiten we ons in het echte leven automatisch af voor emoties en houden zo de realiteit op afstand. De realiteit op afstand houden is echter niet de bedoeling van de stoïcijnse beheersing • Dat het alleen maar gaat om het onderdrukken van emoties in het echte leven en niet om het beheersen ervan kan worden uitgelegd met de tegenstelling tussen acute en verborgen emoties. Dat mensen zich misschien in het echte leven minder overgeven aan acute emoties zoals verdriet of angst neemt niet weg dat deze emoties als verborgen emoties kunnen blijven bestaan en alleen worden beleefd op momenten dat mensen zich veilig wanen en verwachten niet negatief te zullen worden beoordeeld vanwege hun emoties • Volgens Seneca ligt het in ieder geval bij de emotie woede anders. Woede is moeilijk of zelfs niet te beheersen en alleen maar buiten de deur te houden. Woede is machtiger dan de rede en valt niet te beperken of te beheersen. Het is daarom volgens Seneca het beste om de eerste prikkel van woede af te wijzen. Dit kan worden bereikt door je automatisch af te sluiten voor de invloed van emoties, wat als onderbouwing van de opvatting van De Martelaere kan dienen 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
3	maximumscore 2	
	<p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een uitleg welke verklaring Spinoza zou geven voor de angst van Macbeth: de hartstocht angst behoort tot het laagste kennisniveau dat is gebaseerd op onbetrouwbare verbeelding, de spookverschijning • een uitleg welke verklaring Aristoteles zou geven voor de angst van Macbeth: zijn angst is de verwachting en daarmee verbeelding van iets vernietigends, de dreiging van de spookverschijning van zijn vriend 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens Spinoza behoort de kennis die voortkomt uit onze emoties of hartstochten tot het laagste kennisniveau. Op dat niveau speelt de verbeelding een hoofdrol waardoor deze kennis verward is en onbetrouwbaar. In tekst 2 speelt de verbeelding van Macbeth een hoofdrol; dat hij een spook waarneemt wijst erop dat hij de wereld om hem heen op onbetrouwbare wijze leert kennen, namelijk vanuit angst • Volgens Aristoteles heeft angst te maken met de verwachting van iets vernietigends. We stellen ons dan kennelijk voor dat er in de toekomst iets vernietigends gaat gebeuren, en dat doen we met onze verbeelding. In tekst 2 verbeeldt Macbeth zich de geest van zijn vermoorde vriend (het spook) en verwacht dat dit spook waarschijnlijk iets vernietigends zal laten gebeuren 	<p>1</p> <p>1</p>

Opmerking

Aan een argumentatie dat het Macbeth volgens Spinoza ontbreekt aan kennis van of inzicht in de noodzakelijkheid van de moorden, kan ook een scorepunt worden toegekend.

4 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het verschil tussen woede bij de mens en woede bij dieren volgens Seneca: echte woede ontstaat alleen bij mensen waarbij de rede wordt verdreven, dieren kennen daarom geen echte woede maar alleen impulsen die erop lijken 1
- een argument in welk opzicht de opvatting van Seneca over het verschil tussen woede bij mens en dier aansluit bij de opvatting van Simons: als woede de rede heeft overgenomen resulteert dit in geweld 1
- een argument in welk opzicht de opvatting van Seneca over het verschil tussen woede bij mens en dier aansluit bij de opvatting van Taylor: woede is voor de mens onnatuurlijk 1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> Volgens Seneca kan woede alleen maar ontstaan in redelijke wezens, in mensen. Dieren kennen geen echte woede maar alleen impulsen die daarop lijken. Woede is het wilde en gevaarlijke van dieren, dat geen woede is maar er alleen maar op lijkt, tot uitdrukking gekomen in een mens. Als mensen, redelijke wezens, woedend worden dan verdriift de woede hun verstand omdat woede volgens Seneca sterker is. Mensen kunnen bezeten raken van woede juist omdat het redelijke wezens zijn, dieren kunnen dat niet In dit opzicht sluit Seneca's opvatting aan bij Simons' opvatting dat tekst 3 het natuurlijke karakter van geweld weergeeft. Als woede ontstaat in redelijke wezens spant de natuur samen met het menselijk geweld. Als de woede de rede heeft overgenomen resulteert dit in geweld Van de andere kant zegt Seneca dat woede niet tot de menselijke natuur behoort. Het is tijdelijke waanzin die tekeergaat in onmenselijk verlangen naar bloed en moord. Dit is volgens Seneca niet in overeenstemming met de natuur van de mens die wordt gekenmerkt door saamhorigheid, elkaar liefhebben en verbondenheid. In dit opzicht sluit de opvatting van Seneca aan bij Taylors opvatting dat Shakespeare het afschrikwekkende karakter van geweld aangeeft. De woede waaruit dit geweld voortkomt is voor de mens namelijk onnatuurlijk 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
5	<p>maximumscore 3</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> een uitleg van de cognitivistische benadering van angst: angst is de overtuiging dat er gevaar dreigt een uitleg van de existentialistische benadering van angst: angst is gegeven met onze menselijkheid, existentiële angst een argumentatie dat de angst die de toeschouwers ervaren bij het kijken naar <i>Macbeth</i> zonder de existentialistische benadering moeilijk te begrijpen is: er dreigt geen overtuigend werkelijk gevaar dus de cognitivistische benadering is niet toereikend, eerst moet onze existentiële angst zijn aangewakkerd 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens de cognitivistische benadering bestaat de kern van emoties uit de overtuigingen die we hebben. In het geval van angst betekent dit dat we ervan overtuigd zijn dat er gevaar dreigt. Zonder deze overtuiging zullen we dus ook geen angst voelen • Volgens de existentialistische benadering is angst gegeven met onze menselijkheid. Existentiële angst is niet zozeer een acute emotie die gericht is op een specifiek concreet object, maar op een stemming. Met het mens-zijn is een existentiële angst gegeven die te maken heeft met het besef dat we tijdelijke, sterfelijke wezens zijn • Zonder de existentialistische benadering kan de angst die door toeschouwers van <i>Macbeth</i> ervaren wordt niet goed met de cognitivistische benadering worden begrepen. Vanuit de cognitivistische benadering kan immers niet worden verklaard dat we bang zijn als we naar <i>Macbeth</i> kijken omdat we weten dat we als toeschouwers zelf niet in gevaar zijn en dat ons niets kan gebeuren. De dolk van Macbeth kan ons niet bereiken. Volgens de existentialisten daarentegen is angst gegeven met onze menselijkheid. Er is geen acuut gevaar maar er is altijd en onontkoombaar sprake van dreiging. Deze existentiële angst wordt door het kijken naar <i>Macbeth</i> aangewakkerd. Vanuit alleen de cognitivistische benadering is de overtuiging dat er bij het kijken naar <i>Macbeth</i> werkelijk gevaar dreigt niet te begrijpen, maar vanuit de existentialistische benadering wel 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>